

Ephesians

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Apostoles Paul (1:1).

Hay Nangitud'an Paul eten Liblu: nan kimmulug ad Ephesus (1:1).

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: hiyay ngadan di ohan ciudad hinan Provinciadi Asia.

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: mid mapto' ya hidin 56 A.D. Ya nundehhan hi nangitud'anah nan tudo'nad Colosse.

Hay Teman ten Liblu: hay aat nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu.

Hay Outline ten Liblu:

Hay DOCTRINAH aat nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (1:1-3:21)

Hay introduction di aat nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (1:1-2)

Hay nanalimum hinan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (1:3-14)

Hay niluwalan nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (1:15-23)

Hay abaliwan nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (2:1-10)

Hay nalammungan nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (2:11-22)

Hay nangulgud hinan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (3:1-13)

Hay ATON nan niddum hinan Himpampun an Tatagun Kristu (4:1-6:24)

Hay atonda ni' ahan ya munhina"agida (4:1-16)

Hay atonda ni' ahan ya hukatanday ugalida (4:17-32)

Hay atonda ni' ahan ya mi'popohhodanda (5:1-5)

Hay atonda ni' ahan ya ipattigday aatda an ayda mapapatalan (5:6-14)

Hay atonda ni' ahan ya manomnomanda (5:15-17)

Hay atonda ni' ahan ya abulutonday niyo'odolan nan Na'abuniyanan an Lennawan dida (5:18-20)

Hay atonda ni' ahan ya ephodday niyatandah nan uduman
tatagu (5:21-6:9)

Hay atonda ni' ahan ya mi'buhuldah nan diyablu (6:10-20)

Hay atonda ni' ahan ya innilaonday aat nan numbino'ob'on
an i'ibbadan kimmulug (6:21-22)

Hay atonda ni' ahan ya umanlada (6:23-24).

1 Heten tudo' ya nalpun ha'in an hi Apostoles^a Paul an *hennag*
Jesu Kristu ta ul'ulgudo' nan Hapitna ti hiyah ne pohdon
Apo Dios. Ya ten itud'a' da'yun tatagun Apo Dios ad Ephesus an
un'unnud hinan iddumanyun Jesu Kristu.

²Hay pohdo' ya hi Apo Dios an hi Ama tu'u ya hi Apu tu'un
hi Jesu Kristu ya hom'on ya ipalenggop da'yu.^b

Hay Nanalimunan Apo Dios ay Ditu'u ti nan Idduman Tu'un Kristu

³Hapiton tu'uy amaphodan Apo Dios an hi Aman Apu tu'un
hi Jesu Kristu! Ti hinalimunan ditu'u ti idat Apo Dios an amin
di nalpud abuniyan ay ditu'un niddum ay Kristu. ⁴Ya din aggyu
nalmuwan tun luta ya pepento' ditu'un Apo Dios ta ditu'uy
tatagunan middum ay Kristu. At hay pangibilanganan ditu'u ya
mapatalan tu'un mi'id ah bahol tu'u. Ya dimmalat nan pamhodna
⁵ya ninonmnomnah din hopapnan iyimbaluy ditu'un dumalat
hi Jesu Kristu ti hiyah ne penhodnah atona. ⁶At hapiton tu'uy
amaphodana ti nidugah di homo'na. At do'do'ol di gohgohnan
ditu'u ti niddum tu'uh nan Imbaluynan pohpohdona!

⁷Ti hay na'at ya nibugha' di dalan Kristuh nan nilanhaanah
nan krus ta way atonan mangibolah bahol tu'u ta ma'aliwan ti
nidugah di homo' Apo Dios, ⁸at nidugah goh di homo'nan ditu'u!
Ya inilan Apo Dios an amin di logom, ya nidugah di anala'engna
⁹ti impa'innilana mahkay ay ditu'u din ninomnomnah ma'at
ay Kristu. ¹⁰Ya din ninomnom Apo Dios an penhodna ya
ipa'annungnah un madatngan nan gutudna. Ya hay ipa'amungna
ya an amin di nalmun wad abuniyan ya tun luta ta lammungona
dida ta ohay hakup an hi Kristuy mumpapto' ay dida.

^a **1:1** Hay pohdonan ibaga ya *nahnag*. ^b **1:2** Inusal Apostoles Paul nan duwan
kalahin di apnga eden gutud. Nan nahhun an inalina ya *hom'on da'yu* (unu
charis) ya apngan di iGreece, ya nan netob an inalinan *ipalenggop da'yu* (unu
shalom) ya apngan di Hudyu.

¹¹An amin di aton Apo Dios ya hiyah ne ninomnomnah pohdona, at pento' ditu'u ta mi'godwa tu'uh nan ipatawidnan Jesus, ti hiyah ne ninomnomnah atonah din aggyu nalmuwan an amin di logom. ¹²Ya manu ay inatna ya ta da'min nahhun an manahalimid hinan aton Jesus ya hapitonmiy amaphodan di anabagtuna!

¹³Ya inatna goh ay da'yu ti din nanggolanyuh nan Makulug an Hapit Apo Dios an nan Maphod an Ulgud an mangituduh atonyun mabaliwan ya kinulugyuh Kristu. At hennag Apo Dios nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yu goh ta Hiyay pangimmatunan hi un da'yuy tataguna. ¹⁴Ya nan Na'abuniyanan an Lennaway namatangnan ditu'u ta engganay un umannung din intulagna ta Hiyay pangimmatunan hi unna ipa'annung di abaliwan tu'u ta way ipabagbagtuana!

Hay Nangiluwaluan Paul hinan i'Ephesus

¹⁵Hidin dengngol'uy aat di pangulugyun Apu tu'un hi Jesus ya nan pamhodyun^c amin hinan tatagun Apo Dios ¹⁶ya aggyu'u indinong an gun nangiluwalun da'yun Apo Dios hi pundenola' ay da'yu. ¹⁷Ya gun'u goh inluwalun Apo Dios an nabagbagtun hi Aman Apu tu'un hi Jesu Kristu ta badangan da'yuh nan Na'abuniyanan an Lennawa ta udmanay inilayu, ya ta ipa'innilana goh di aat Apo Dios ta way atonyun manginnila. ¹⁸Ya gun'u goh inluwalu ay Hiya ta ipaphodnay nomnomyu ta innilaonyuy aat nen hahalimidonyu, ya ta innilaonyu goh nan na'abbagbagtun tawid nan tatagun Apo Dios an intulagna, ¹⁹ya ta innilaonyun nidugah di abalinan Apo Dios an bumadang ay ditu'un mangunud. Ti hay aat nan abalinanan mamadang ay ditu'u ya nidugah an nipaddung hinan abalinanan ²⁰nummahun Kristuh din natayana ti impabunad abuniyan hinan tronon nan na'abbagbagtu, at nihodpeng hi agwana ta mumpapto'. ²¹At hi Kristuy na'abbagbagtun ap'apu ya un nan a'anghel ad abuniyan, ya an amin hinan a'ap'apu, ya ta'on hi un an amin hinan numbino'ob'on an a'ap'apuh tun luta ya ad abuniyan. Ya umat ay hina at inyal'allana an na'abbagbagtuh Jesus an ap'apu ya un nan a'ap'apud ugwan ya nan mun'ap'apuh awni. ²²Ya impaboltan Apo Dios an amin di logom ay Jesus ta Hiyay okod. Ya iniddumnah Jesus hinan

^c 1:15 Hiyah ne hapit an *agape* hinan hapit di iGreece.

Himpampun an Tataguna, at hi Jesus di ap'apun an amin di logom. ²³Ya nilammung nan Himpampun an Tatagun Apo Dios ay Kristu an paddungnay diday odolna ta Hiyay ulu. At nan aat Kristu ya boltanon nan Himpampun an Tataguna, ya wadah Kristuh an amin hinan logom.

Hay Aat di Nalumanan Tu'u ta Mi'tagu Tu'un Kristu

2 Din hopapna ya paddungnay un ayu natoy ti bintiwyu nan Maphod hi Ma'unud ti inatyuy nappuhi, at nabaholan ayu. ²Ya inunudyu nan nappuhin aton nan tataguh tun luta, ya inunudyu goh nan apun nan dimunyun wad daya an hiyay mamuhih nomnom nan tatagud ugwan an adi umunud ay Apo Dios. ³Ya manu ti ta'on un da'mi ya niddum ami goh ay dida, ya inatmiy nappuhi ti hiyah ne penhod di odolmi, at an amin di ninomnommin penhodmin nappuhi ya inatmi. Ya umat ami goh an amin hinan tatagun agguy nahukatan di ugalida ti na'a'alliy bumungtan Apo Dios ay da'mi ta mamolta ami.

⁴⁻⁵Hidin hopapna ya paddungnay un tu'u natoy ti bintiw tu'u nan Maphod an Ma'unud, ya nappuhiy inat tu'u. Mu do'do'ol di homo' Apo Dios ya nan pamhodna, at paddungnay un ditu'u tinagu, at ni'tagu tu'un Kristu, at mi'id pogpog di pi'taguan tu'u ti nabaliwan tu'un dimmalat nan ama'ma'ullay Apo Dios. ⁶Ya ni'bagtuon ditu'un Apo Dios ay Jesu Kristu ta middum tu'un Hiyad abuniyan ta mi'papto' tu'un Hiyah nan pumpapto'ana. ⁷Ya inat Apo Dios ta way atonan mangipa'innilad ugwan ta nangamung an nidugah di badangna ya ama'ma'ullaynan ditu'un niddum ay Jesu Kristu. ⁸At dumalat di ama'ulay Apo Dios ya nabaliwan tu'u ti nan pangulug tu'u, ya bo'on hay aton tu'uh maphod ti unna idat an adi mapalغان. ⁹Ya bo'on goh hay maphod an ina'inat tu'u, at bo'on hiyay iting'i tu'u. ¹⁰Ya limmu ditu'un Apo Dios ta middum tu'un Jesu Kristu ya ta maphod di pangat tu'u, ti hiyah ne indadaanah din hopapnah aton tu'u.

Hay Nalammungan nan Hudyu ya nan Hentil ta Himpampundan Tatagun Jesus

¹¹Nitungaw ayu ta Hentil ayu, ya hay pungngadan nan Hudyun da'yu ya da'yuy agguy numpakugit, ya diday ma'alih nakugit. Mu hay pumpakugitan an gun aton di tagu ya un malka ya anggay. ¹²Nomnomonyuy aatyuh din hopapna ti nilahhin ayun Jesu Kristu, ya agguy ayu goh niddum hinan pumhodan

nan tatagun pento' Apo Dios. Ya agguay ayu goh nibilang hinan intulag Apo Dios an atonah nan tataguna, ya agguay ayu ni'hahalimid hinan aton Apo Dios ti agguyyu hinaghaggung Hiya! ¹³Ya hidin hopapna ya nibataan ayun Apo Dios ti do'ol di baholyu, mu ad ugwan ya niddum ayun Jesu Kristu, at nilammung ayun da'min tataguna an dimmalat nan nibugha'an di dalan Kristuh nan krus.

¹⁴At impadinong Kristu nan Hudyu ya nan Hentil an mumbobohhol ta mid al'alín dituu ti linammung dituu ta ma'ohha tuu ti paddungnay pina'inay humawan ay dituu ta way aton tu'un malammung.^d ¹⁵Ti hidin natayan Kristu ya pinogpogna nan do'ol an unudonmin Hudyu an intugun Moses ta mid mahkay dumalat hi pumbobohholan tuu, mu ma'ohha tu'un amin an dumalat di nidduman tu'un Kristu. ¹⁶Impadinong dituu Kristu ta adi tuu mumbobohhol an dimmalat nan natayanah nan krus, at waday pun'u'unnudan tuu ta middum tu'un amin ay Apo Dios. ¹⁷Immali Jesus an mangipa'innilah aton di idduman an amin di tagun Apo Dios. Ya bo'on ya anggay ay da'min Hudyu an ma'alih tatagun Apo Dios, mu ta'on un da'yun Hentil an nibataan ay Hiyah din hopapna. ¹⁸Ya dimmalat nan inat Kristu ya ta'on hi un tuu Hudyu unu Hentil ya badangan dituu nan Na'abuniyanan an Lennawa ta way aton tu'un middum ay Apo Dios.

¹⁹At da'yun Hentil ya adi nob'on di aatyud ugwan mahkay, ya adi ayu umat hi bunag. Ti ta'on un tuu wah tun luta mu ad abuniyan di nahamad hi ihinan tu'un amin damdama, ya niddum ayun da'mi an tatagun Apo Dios, at hina'ama tu'un amin ay da Apo Dios! ²⁰Ya hay na'ohhaan tuu ya mipaddung hinan abung an hi Jesu Kristuy paddungnay pognad tuu. Ya hanan a'apostoles ya nan numbino'ob'on an propeta di paddungnay tu'ud ti diday mangipa'innilah aat Kristu. ²¹Hi Kristuy mamdon an amin hi alimatung nen abung, ya gun ma'udman an miyamma nan abung ta nahamad hi punhituwan Apu tuu. ²²Ya gapu ta niddum ayu goh ay Kristu ya nibilang ayu goh hi numbino'ob'on

^d **2:14** Numbino'ob'on di gettaw hi bunol nan Timplun Apo Dios ad Jerusalem, ya bagin nan Hentil nan oha, ya bagin nan Hudyuy do'ol. Ya waday padan hi ipawaan di Hentil an humigup hinan gettaw di Hudyu an alyonay mapatoydah unda humigup. Mu hi Jesus ya paddungnay pina'inah nen padan ta malammung nan Hentil ya nan Hudyu.

an ay ayiw unu batu an middum hinan pangiyamman hinan punhituwan Apo Dios. Ya Hiya ya mihinan ditu'u ti wada nan Na'abuniyanan an Lennawan ditu'un amin.

Hay Nuntudtuduwan Paul hinan Hentil

3 Ha'in an hi Paul an baal Jesu Kristu ya nibaluda^e an dimmalat nan tamu' ay da'yun Hentil, ya gun'u da'yu iluwaluan. ²Ya inila' an dengngolyu an dumalat di ama'ulay Apo Dios ya ene'kodnan ha'in tun tamu' an pumhodanyu. ³Ya nan ninomnom Apo Dios hi atonan aggyu nipa'innilah din penghana ya impa'innilanan ha'in. Ya hino'dod'un intudo' di aatna,^f ⁴ya gulat ta bahaonyu ay din intudo'u ya mabalin an innilaonyu goh nan ininnila' an aggyu nipa'innilah din hopapna an hay aat Kristu. ⁵Hidin penghana ya aggyu imbaag Apo Dios di aat nen aggyu nipa'innila, mu ad ugwan ya hennagna nan Na'abuniyanan an Lennawa ta ipa'innilana nan a'apostoles an pento'na ya nan numbino'ob'on an propeta. ⁶Umat hituy ninomnomna: Abuluton ay nan Hentil nan Maphod an Ulgud Kristu ya mi'boltandah nan boltanonmin Hudyu ta ma'ohha ami an ay ihunay un odol Kristu an middum hinan intulag Apo Dios an atonah pumhodan tu'u an dumalat ay Kristu.

⁷Numbalinona' hi baal ta ul'ulgudo' nan Maphod an Ulgud Kristu ti indatnay abalina' an mangipaphod an mangat eten tamu'. ⁸Na'ampaa' ahan ya un nan udumnan tatagun Apo Dios, mu ha'in di pento'na an mangul'ulgud hinan Hentil hi aat di pumhodan tu'un niddum ay Jesu Kristu. Ya henen pumhodan ya mi'id ahan di ipaddungana. ⁹Ya ipa'innila' goh hi an amin hinan tataguy ipa'annungan din planu an aggyu impa'innilan Apo Dios an nunlumun amin hinan logom. ¹⁰Ya heten planunay panginnilaan nan a'apun nan a'anghel ad abuniyan ya nan ap'apun adi mattig an maphod ya nan nappuhi an nidugah di anala'eng Apo Dios. Ya hay attigan hatu ya nan ma'ma'at hinan kimmulug. ¹¹Ya hiyah ne tuwaliy ninonomnomnah din hopapnah atona, at hennagnah Apu tu'un hi Jesu Kristu ta nipa'annung. ¹²Ya dimmalat nan idduman tu'un Kristu ya nan pangulug tu'un Hiya ya adi tu'u tuma'ot an munluwalun Apo Dios ti kulugon tu'un abulutonay punluwaluan tu'un Hiya. ¹³Ya

^e 3:1 Bahaom nan footnote di Ac. 28:30. ^f 3:3 Intudo' Apostoles Paul di aatnah nan Eph. 1:9-10.

ibaga' ni' ay da'yu ta adi ayu munlungdayah nan aligligata' ti hay amaphodanyuy dumalat.

Hay Aat di Namhodan Kristun Ditu'u

¹⁴Wa ay ta nomnomo' nan ninomnom Apo Dios hi atona ya munhippia' an munluwalun Hiya ¹⁵an Hiyay ommod di numbino'ob'on an wad abuniyan ya wah tun luta. ¹⁶Ya hay iluwalu' ay Hiya ya dumalat nan nidugah an wagahna ya idatnay abalinanyun amin an mangihamad hi maphod an nitaguanyu an dumalat di badang nan Na'abuniyanan an Lennawan impa'alinalan ditu'u. ¹⁷Ya miyo'odol hi Jesu Kristun ditu'un dumalat nan pangulug tu'u, ya iluwalu' goh ta mihamad di pamhod tu'uh nan i'ibba tu'un tatagu. ¹⁸Ya ibaga' goh ay Hiya ta udmanay abalinanyu ya nan abalinalan di udumnan tatagun Apo Dios, ta way atonyun manginnilan mi'id lukud di pamhod^g Kristun ditu'u. ¹⁹Ya hay maphod ya innilaonyuy aat di pamhodna an ta'on hi un ayu adi pa'innilah nan udumna, at an amin di aat Apo Dios ya mitolman ay da'yu.

²⁰Ta'on hi un do'ol di ibaga tu'uh aton Apo Dios ay ditu'u unu do'ol di nomnomon tu'uh atona mu do'do'ol damdamay atonan ditu'u ya un nan ibaga unu nomnomnomon tu'u ti dimmatal nan abalinanan mangipaphod hi aat tu'u. ²¹At hay maphod ya an amin tu'un kimmulug ya dayawon tu'uh Apo Dios hi mid poggogna an dumalat nan inat Jesu Kristu! Amen!^h

Hay Aat di Nalammungan Tu'uh Nidduman Tu'un Kristu

4 Ha'in an hi Paul ya nabaluda'ⁱ ti puntamuona' ay Apu tu'u. At al'alu'o' da'yu ta hay penhod Apo Dios hi aat di ugaliyuh din namto'anan da'yu di hiyay inaynayunyu. ²At ipa'ampayuy odolyu, ya ma'ma'uya ayu, ya hay atonyun mangipattig hinan pamhodyu'^j ya itulidyuy aton di i'ibbayu. ³Ya atonyuy abalinanyu ta nan alenggopanyun amin di atonyu ta munnononong di pun'u'unnudanyun dumalat nan awadan nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yu. ⁴Ti ditu'un kimmulug ya mibilang tu'un ohan odol an umat hinan Na'abuniyanan an Lennawa an un oha ya anggay. Ya un oha goh di hahalimidon tu'u ti hiyay implanun

^g3:18 Hete ya *agape* hinan hapit di iGreece. ^h3:21 Hay pohdonan ibaga ya *hene* ya *abuluto'* ahan. ⁱ4:1 Bahaom nan footnote di Ac. 28:30. ^j4:2 Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece.

Apo Dios hi namto'anan ditu'un tataguna. ⁵Ohay Apu tu'u an hi Kristu, ya Hiya ya anggay di kulugon tu'u, ya Hiya goh di dumalat hi numpabonyagan tu'u, ⁶ya un ohah Apo Dios hi Ommod tu'un amin an tatagu, ya Hiyay Apun an amin di logom. Ya nangdon hi an amin, ya Hiya ya wadan ditu'un amin.

⁷Makulug an hay aat ay di pangulug tu'u ya numpapaddung tu'un amin. Mu hay aat ay di abalinan di hinohhan ditu'un indat Kristu ya numbino'ob'on. ⁸Ti hiyah ne din impitudo' Apo Dios an inalinay,

“Hidin timmuluwanad abuniyan ya initnudna din
nun'a'abak an buhulna,
ya do'ol di adawnah indatnah nan tatagu.”^k

⁹At nomnomyuy inalina ti inalinay timmulu. Mu hay nahhun hi inatna ya immalih tun luta, ya immuy goh ad dolom ya un tumulu. ¹⁰Ya hi Kristuy immali, ya Hiya goh di timmulud abuniyan, at Hiya ya wadan amin hi logom ti Hiya tuwaly na'abbagbagtu. ¹¹Ya Hiyay nangidat hinan kimmulug hi numbino'ob'on an abalinanda. Waday pinilinan mun'apostoles, ya hay udum ya propeta, ya hay udum ya evangelists, ya nan udum ya pastors, ya nan udum ya bihtulu an muntudtuduh Hapit Apo Dios. ¹²Ya indat goh Kristuy abalinan tu'un amin an tatagun Apo Dios ta way aton tu'un mangat hinan numbino'ob'on an tamu ta ditu'un kimmulug an mibilang an odol Kristu ya mihamad di pangulug tu'un Hiya. ¹³At malalammung tu'u, ya mapapaddung di pangulug tu'u, ya mapapaddung goh di panginnilaan tu'uh nan Imbaluy Apo Dios. At an amin di ipaboltan Kristun ditu'un aatna ya hiyay aat tu'u.

¹⁴At adi tu'u mahkay umat hi ung'ungungngan nalakah mihapitan an wa ay di immalin muntudtuduh nob'on ya nabaliyan tu'u ta kulugon tu'u nan nibahhaw an itudtududa. ¹⁵Mu hay aton tu'u ya makulug di hapiton tu'un dumalat nan pamhod tu'uh nan i'ibba tu'u. At an amin di aat tu'u ya pumhod ta engganay un migihhong hinan aat Kristu an Hiyay Apu tu'un

^k 4:8 Psa. 68:18. Mu hay immannung hi nitudo' hi Psa. 68:18 ya “Ya din timmuluwanad abuniyan ya initnudna din nun'a'abak an buhulna, *ya do'ol di adawnah indat nan tatagu...*”, at waday nangidat ay Jesus hi adawna. Mu hinan Eph. 4:8 ya hi Jesus di mangidat hi adawna. At hay aatna mah? Nan udumnan rabbis an Hudyun muntudtuduh Old Testament hidin amatagun Paul ya hiyah ne ma'awatanda ti mabalin an hiyay ohan itudun ten verse, at inunud Paul nan na'awatandah tu.

ay ihunay un Hiyay ulu tu'u. ¹⁶At gapu ta Hiyay ulu tu'u ya Hiyay alpuwan an amin di atagu ya abalanan tu'u, at an amin tu'un paddungnay numbino'ob'on an alimatung di odolna ya aton tu'u nan nidat ay ditu'un tamu ta mumbabaddangan tu'u an dumalat di pamhod ta mihamad di pangulug tu'u.

**Hay Aat di Nahukatan di Ugali Tu'uh
Nidduman Tu'un Kristu**

¹⁷Hay intudun Apu tu'uh iyal'alu'un da'yu ya ipogpogyuy ugaliyun umat hi ugalin di adi umunud. Ti hay aatda ya mi'id ipatukan di punnomnda, ¹⁸ya adida nomnomon di makulug, ya adida middum hinan pi'taguan hi munnananong an idat Apo Dios ti mid iniladah aat di Makulug an Tugun, ya nangohoyda. ¹⁹Ya mid iniladan bumain, ya nappuhin amin di wah nomnomda, at hiyanan ilaputandan mangat hinan malgom an nappuhin laylaydon di odolda.

²⁰Mu da'yu ay ya nob'on mahkay di aatyuan an dumalat di nanginnilaanyun Kristu! ²¹Immannung an dengngolyuy aat Kristu, ya da'yuan mangunud ay Hiya ya nituduwan ayuh aat di Makulug an Ma'unud an wan Jesus. ²²At mahapul an ipogpogyu nan nun'appuhin ugaliyuh din hopapna ti inunudyuy laylaydon di odolyun nappuhi an hiyah ne puma"ih nitaguanyu ²³ta hukatanyuy ugaliyuh maphod, ²⁴ya hay ihukatyuan ya nan balun punnomnom ya pangat an miyunnudan hinan pangat Apo Dios. Ya hay panginnilaan ya nan nahamad an aatyuan ya nan pangipogpogan hi pumbaholan.

²⁵At ipogpogyun munlayah ti hay mahapul ya way ohan da'yuan makulug di hapitonah nan a'agina ti nilammung tu'un Kristu an ay ihunay un odolna. ²⁶Ti itudun nan Hapit Apo Dios an

“wa ay di bumungtanyu ya elanyu
ta bo'on hiyay dumalat hi abaholanyu.”¹

At adiyu inaynayun di bumungtanyuh engganay un mahdom ²⁷ti nalakay aton di dimunyun muntudul ay da'yu. ²⁸Ya nan ma"akaw ya mahapul an ipogpognan mangakaw ta muntamu ta waday itanudna ya ibadangnah nan maligatan an ibbana.

²⁹Ya adiyu hapiton nan agaga"ihaw ta hay hapitonyu ya nan maphod an hapit an tumugun ta waday ibadangnah nan

¹4:26 Psa. 4:4.

mangngol. ³⁰Ya adiyu ipahiga nan Na'abuniyanan an Lennawa an dumalat nan atonyun nappuhi ti mihinan da'yu ta Hiyay pangimmatunan hi un da'yuy tatagun Apo Dios ta nangamung enen algaw an ipa'annung di abaliwanyu. ³¹Ya aliwanyuy ha'it di nomnomyuh ibbayu, ya adi ayu mabanbanungot, ya adi ayu mi'tututut, ya adiyu ulgudon di layah hi aat di ibbayun tagu, ya adiyu abohlan di ibbayu! ³²Mu hay atonyuat ya hin'u'uya ayu ya hinhohmo' ayu. Ya wa ay di nibahhawayuh ibbayu ya aliwanyu an umat hi nangaliwan Apo Dios hi bahol tu'u an dimmalat hi Kristu.

Hay Aat di Paddungnay Napatalan an Tagu

5 Da'yuy imbabaluy Apo Dios an pohpohdona,^m at enghonyuy aatna. ²Ya hay mahapul hi ato'atonyu ya mumpopohhodanⁿ ayu an mipaddung hinan pamhod Kristun ditu'u. Ti hay aat di pamhodna ya inabulutnay natayana ti ditu'uy dimmalat, ti inhulug Jesus di odolna ta paddungnay maphod di hunghungnan ne'nong ay Apo Dios hi nangipadenol ay Hiya.

³Hiyah te dimmalat hi numbalinanyuh tatagun Apo Dios, at mahapul an ihamhamadyuy atonyu ta mi'id dumalat hi pangalyandah un ayu lumihog, unu numbino'ob'on an nappuhiy atonyu, unu umam'am ayu. ⁴Ya adi goh maphod hi unyu logmon an humapit, ya adiyu hapiton di mi'id upidna, ya adiyu ihanul di nappuhi. Ti hay maphod hi hapitonyu ya munyaman ayun Apo Dios. ⁵Nan udumna ya umipabain di atondan mi'ye'engha, ya agaga"ihaw di nomnomon di udumna. Ya umam'am di udumna, ya nan am'amonda ya ay ihunay un bululda ti hiyay unudonda. Mu umannung an nan tatagun umat hina ya adida middum hinan pumpapto'an Kristu ya hi Apo Dios.

⁶Ya elanyu ta adi ayu mabalbaliyan hinan tatagun mangalih un adi pambaholan hanan inali' ti immannung an bumungot hi Apo Dios hinan mangamangat ay danen pambaholan, at humalyaona dida. ⁷At adi ayu midmiddum ay dida ta adi ayu ma'abanel hinan ato'atonda. ⁸Hidin hopapna ya paddungnay wada ayuh helong an dumalat di baholyu, mu ad ugwan ya napatalan di nomnomyu ti kinulugyuh Apu tu'un hi Jesu Kristu, at hay mahapul ya inaynayyunyung mangat hi maphod ta hiyay

^m 5:1 Hiyah ne hapit an *agape* hinan hapit di iGreece. ⁿ 5:2 Hiyah ne hapit an *agape*.

pangimmatunan an napatalan mahkay di nomnomyu. ⁹Ti nan tagun napatalan ya maphod mahkay di pangatna, ya nahamad di gunna aton, ya hay makulug di unudona. ¹⁰Ya ihamadyun innilaon nan umipadenol ay Apo Dios ta hiyay atonyu. ¹¹Ya adiyu unudon nan aton nan tatagun paddungnay wah helong ti nun'appuhiy atonda. Mu hay atonyu ya ipa'innilayu an nappuhih nen atonda ¹²an ta'on hi un hay panaphapitan ya anggay ay danen nappuhin gunda aton ya ababain ahan tatagwa. ¹³Mu wa ay ta ipa'innilayun didan nappuhih nen gunda aton ya innilaonday maphod an pangat ta mapatalan di nomnomda. ¹⁴Ya hiyah ne ibalanan nan nitudo' an inalinay,

“He'an paddungnay nolo' ya bumangon'a

hinan paddungnay natayam ta patalan da'an Kristu.”^o

¹⁵Ihamhamadyuy aatyu ta nan maphod di atonyu ta attiganan nanomnoman ayu an adi ayu umat hinan nakudang di nomnomna. ¹⁶Ya ipadahyuy abalinanyun mangat hi maphod ti do'oldad ugwan di mangat hi nappuhi. ¹⁷At mahapul an adi nonongan inat di aton, mu mahapul an manomnoman ayu ta innilaonyu nan pohdon Apu tu'uh atonyu.

¹⁸Ya bo'on hay butong di gunyu aton ti hiyah ne dumalat hi pumbaholan. Mu hay maphod ya nan Na'abuniyanan an Lennaway abulutonyun mangipadutu' hi nitaguanyu ta Hiyay mangane'nong hi atonyu. ¹⁹Ya ikantayu nan edenolyun aat Apo Dios ya nan udumnan kantan di mangunud hi pundayawyun Hiya, ya nan udumna ya hay nomnomyuy mangikantah pundayawyun Hiya. ²⁰Ya gun tu'u munyaman ay Apo Dios an hi Ama tu'uh an amin an ma'ma'at ay ditu'u an ipadalan tu'un Apu tu'un hi Jesu Kristu.

Hay Aat nan Numbino'ob'on an Tugun

Hay Nituduwan nan Nunhimaluy an Mumpohhodan

(Col. 3:18-19; I Pet. 3:1-7)

²¹Hay maphod ya mun'u'unnudan tu'u ti hiyay panginnilaan hi pangunudan tu'un Jesu Kristu.

²²Ya da'yun binabai ya un'unnud ayuh nan a'ahawayu an umat hinan a'un'unnudyun Apu tu'un hi Apo Dios. ²³Ti nan linala'iy mumpapto' hinan a'ahawada an umat ay Kristun Hiyay

^o 5:14 Isa. 60:1.

mumpapto' ay ditu'un kimmulug an mibilang hi odolna. Ya Hiya goh di mamaliw ay ditu'u. ²⁴At hiyanan da'yun binabai ya mahapul an un'unnud ayuh a'ahawayu an umat ay ditu'un kimmulug an unudon tu'uh Jesu Kristu.

²⁵Ya da'yu ay goh an linala'i ya mahapul an ipattigyuy namhodyuh^p ahawayu an umat hi nangipattigan Kristuh pamhodnan ditu'un kimmulug an inyatoytay pumhodan tu'u ²⁶ta way aton tu'un mibilang an tatagun Apo Dios, at hay pannigna ya mi'id bahol tu'u an dumalat nan nangulugan tu'uh nan Hapitna ya un tu'u mabonyagan, ²⁷ya ta way atonan mangidadaan ay ditu'un kimmulug an nipaddung hinan malhin an balahang an mi'id am'amungit hi ganitna, ya agguy na'ayu'yut, mu ma"aphod tu'u an mi'id di bahol tu'uh pannigna. ²⁸Ya henen inat Jesu Kristun namhod ay ditu'un kimmulug di mahapul hi pangiyunnudan di lala'ih pamhodnah ahawana an umat hi namhodnah odolna. At hiyanan nan lala'in namhod hi ahawana ya wada goh di pamhodnah odolna. ²⁹Ya mi'id ah ohah mamohol hi odolna an unnaat halimunan. Ya umat goh hinay aton Kristun ditu'un kimmulug ³⁰ti ditu'uy mibilang hi odolna. ³¹Wada goh di nitudo' an Hapit Apo Dios an inalinay,

“Hiyah te dumalat an hay lala'i ya taynana nan
o'ommodna
ta miyaddum hinan ahawana ta ay ihunay unda
ohan odol.”^q

³²Ya heten nitudo' ya nipa"el an naligat hi ma'awatan, mu hay ohah ipaddungana ya hi Kristu ya ditu'un kimmulug an mibilang hi odolna. ³³Mu wada goh di itudunan da'yu: Ti da'yun linala'i ya mahapul an pohpohdonyuy ahawayu an umat hi namhodyuh odolyu, ya da'yu ay an binabai ya mahapul an e'gonanyuy ahawayu.

Hay Tugun hinan Nunhina"amah Pumpopohhodanda

(Col. 3:20-21)

6 Da'yun way o'ommodnan mangunud ay Apu tu'u ya mahapul an un'unnud ayuh nan o'ommody ti hiyah ne maphod hi aton. ²Ti hinan nahhun an tugun Apo Dios an intulagna ya inalinay,
“E'gonanyu nan o'ommody.”^r

^p 5:25 Hiyah ne hapit an *agape*. ^q 5:31 Gen. 2:24. ^r 6:2 Ex. 20:12; Deut. 5:16.

³Ya hay intulagna ya inalinay,
 “Atonyu ay ya maphod di ma'at ay da'yu,
 ya adu"oy di ataguanyuh tun luta.”^s

⁴Da'yun linala'in way imbabaluyuna, adi nonongan bimmungot ayuh nan imbabaluyyu ta adiyu pabungton dida. Mu unyuat tugunonyu dida ta pahalonyuy atondah nappuhi an miyunnudan hinan tugun an pohdon Apu tu'u.

Hay Tugun hinan Himbut ya nan Apudah Pumpopohodanda

(Col. 3:22-4:1; Tit. 2:9-10; I Pet. 2:18-25)

⁵Da'yun himbut^t ya mahapul an un'unnud ayuh nan a'apuyuh tun luta, ya e'gonanyu dida an iyod'odyu didah pangatanyuh nibahhaw. At hay nomnomonyuh atonyu ya ihamadyu an ay ihunay un hi Kristuy puntamuanyu. ⁶Ya bo'on hay awadan di a'apuyun da'yu ya anggay di pangipadenolanyun dida mu edenolyun mangat hi pohdon Apo Dios an ay ihunay un da'yuy himbut Kristu. ⁷Ya hay maphod ya mun'am'amlong ayun muntamu an umat hi puntamuanyun Apu tu'u an bo'on hay tagu ya anggay. ⁸Ya innila tu'un ta'on hi un himbut unu bo'on himbut an mangat hi an amin an maphod ya idat Apu tu'uy lagbu tu'u.

⁹Ya da'yun a'apun di himbut ya atonyu goh di maphod hinan himbutyu, ya adiyu ta'ta'ton dida. Ti inilayun an amin tu'u an himbut unu bo'on ya napapaddung di Apu tu'un amin an wah did abuniyan, at napapaddung goh di atonan munhumalyan ditu'u.

Hay Aton di Mi'buhul hinan Diyablu

¹⁰Hiyah te angunuh hi alyo' ay da'yu: Mahapul an mihamad di ugaliyu ti nan iddumanyun Apu tu'u an nalpuh nan abalinanan nidugah. ¹¹Ya paddungnay mi'buhul tu'uh nan diyablu, at hay mahapul ya ay ihunay unyu egtom an amin di armasyun mi'buhul an hiyay idat Apo Dios ay da'yu ta adi ayu ma'ameh hinan aton di diyablun mamalbalin da'yu. ¹²Ya bo'on hay taguy pi'buhul tu'u, mu nan dimunyun a'ap'apun di nun'appuhi an waday abalinanda ti an amin di umayanda ya ipattigdah nen abalinanda. Ya diday mumpumpapto' hinan tatagun nangohoy ay Apo Dios hitun luta. ¹³At hiyanan usalonyun amin di indat

^s6:3 Ex. 20:12; Deut. 5:16. ^t6:5 Bahaom nan footnotes di Col. 3:22 ya I Pet. 2:18 ta innilaom hi un abuluton nan Bibliay ahimbut di tatagu.

Apo Dios ay da'yuh pananiyu ta ta'on un do'ol di pampong nan buhulyun da'yu ya abalinanyun mangameh ay didah enggana.

14Ya umat ayuh tindalun dedennonan mi'gubat. Ya nan Makulug an Ma'unud di ay ihunay ibalikisyu, ya nan nahamad an ugaliyu di ay ihunay hanin di palagpagyu. 15Ya hay ay ihunay ihapatusyu ya nan pundadaananyun mun'ulgud hinan Maphod an Ulgud an dumalat di alenggopan di mangunud. 16Ya namamah nan pangulugyu an hiyay inaynayunyu an ay ihunay un hiyay ihapiawyu ta haniana nan dimmalang an ipanan Satanas. 17Ya abulutonyuy abaliwanyu an ay ihunay un hiyay hanin di uluyu. Ya itudun nan Na'abuniyanan an Lennaway Hapit Apo Dios ay da'yu ta ay ihunay un hiyay hanggapyu. 18Ya an amin hatun atonyu ya hay mahapul ya munluwalu ayun Apo Dios. Ya hay itudun nan Na'abuniyanan an Lennawa di hiyay gunyu iluwalu. Ya inaynayunyun elan nan aton di diyablu, ya iluwaluanyun amin nan tatagun Apo Dios.

19Ya iluwaluana' ni' ta ipa'innilan Apo Dios di hapito' hinan umuy'u puntudtuduwan hinan Hapit Apo Dios, ya ta adia' tuma'ot an mangipa'innilan ten agguy nipa'innilah din penghana an nan Maphod an Ulgud an hay aat Kristu. 20Ya dumalat eten pangipa'innilaa' hinan Maphod an Ulgud ya ten nibaluda', mu ta'on un umat hina ya iluwaluana' ta adia' tuma'ot an muntudtudu ti hiyah ne tuwaliy nidat hi tamu' hi nannagan Apu tu'un hi Jesu Kristun ha'in.

Hay Nanapitan Paul hi Amaphodan nan i'Ephesus

21Nahamad nan agi tu'u an hi Tychicus an baal Apo Dios an un'unnud hinan tamunan impatamun Apu tu'u. Ya umalin da'yu ta ipa'innilanay na'na'at ya nan na'at ay ha'in ta way atonyun manginnilah aat'u. 22Ya manu ay honogo' hiya ya ta ulgudonan da'yuy na'na'at ya nan na'at ay da'min amin ya ta tumulid ayu.

23Hay pohdo' ya malenggop ayun amin an i'ibba', ya waday pamhodyu^u ya pangulugyun nalpun Apo Dios an hi Ama tu'u ya hi Apu tu'un hi Jesu Kristu. 24Ya nan ama'ulay ni' Apo Dios di wadan amin ay da'yun nahamad di pamhodna ay Apu tu'un hi Jesu Kristu.

^u 6:23 Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece.